

A RÉGI JÓ PEST

A RENDŐRSÉG RÉGI JELENTÉSEIBEN

VI.

A RÉGI JÓ PEST — ÉJJEL

Ósbudavára még a kiállítás bezárása után is hosszú évekig kedvelt mulatóhely volt. A Városligetben közvetlenül a kiállítás mellett volt és a kiállításból is vezetett külön bejárat a mulatóhelyre. Ósbudavára nevét onnan nyerte, hogy a régi budai Vár erősítéséhez hasonló köfal vette körül, a kapui a régi várkapukhoz hasonlítottak és ennek megfelelő pavillonjai is voltak. Sőt, egy török mecsetszerű épület is képviselte Budavárának azt az idejét, amikor még török megszállás alatt volt. A Ósbudavári török mecset tornyán mindennap megjelent a müezzin és elkiáltotta kelet felé a Szalem Alejkumot. Magában a mecsetben azonban lenge ruházatu hölgyek és dagadterszényű urak csapkodták a falhoz a pezsgőspoharakat. Persze, nagyon csodálkoznak a mai hölgyek, ha látják, hogy értették annakidején a „lenge“ ruházatot. A lenge ruha abból állott, hogy a derek teljesen szűk volt, hozzásimult a testhez, magas nyak, teljesen begombolva, hosszú ujj, az akkori divat szerint vállban hatalmas puffnival. A szoknya elől a cipőig ért, hátul azonban az elmaradhatatlan slepp, amelyet a jobbkéz három ujja állandóan tartott, hogy a földet ne surolja. Amikor a jókedv és mámor már emelkedőben volt, akkor vetemedtek egyes hölgyek az erkölcsatlenségre. Ilyenkor persze már a polgári osztály tagjai, a polgári családok nem voltak ott, mert hiszen szörnyű lett volna az az erkölcselen látvány, hogy egy-egy hölgy tánc közben úgy billegette az uszályos szoknyát, hogy a bokája is kilátszott.

KONSTANTINÁPOLY...

Konstantinápoly rövid ideig volt divatban. A vállalkozás nem sikerült, a vállalkozó meg is bukott. Annyira kívül feküdt a városon, annyira megközelíthetetlen volt, hogy valóságos expedíciószámba ment a mulatóhelyet

felkeresni. Azon a keskeny földnyelven építették a mulatót, amelyk a lágymányosi holt hely nagy pavillonja még ma is látható ezen a földnyelven. Csónakház lett belőle. Konstantinápolyt a városból úgy közelíthették meg, hogy kikocsiztak hepehupás uton, rétek és veteményeskertek között a tó partjára. (Műgyetemnek, Gellért-fürdőnek akkor még híre-hamva sem volt. Mindössze a Fehérvári-uton, a mai Horthy Miklós-uton volt néhány földszintes házikó.) A tó partjáról azután félméteres homokban, majd kavicsok és kövek között gyalog tehetők meg az utat a mulatóig. Akí ezen a kalandos uton keresztülesett, az azután gyönyörködhetett a mulatóhely színes tündéri kivilágításában és a mulatóhely előtt uszkáló kivilágított gondolókkban.

JAMBÓ! JAMBÓ!

Ugy Ósbudavárában, mint Konstantinápolyban jambó énekesek szórakoztatták a közönséget. Ekkor voltak először Budapesten jambó énekesek. A mandolint pengető jambók csakhamar nagy népszerűsége tettek szert. Ósbudavárában egy Luigi nevű jambó énekesbe egy grófnő lett szerelmes, aki ott hagyta férjét, a gazdagságot, a vagyont, a családot, hogy az imádott jambó énekes oldalán tölthessen néhány hetet. Mert amikor a magával hozott pénz elfogyott, Luigi egyszerűen kidobta.

A városban a Somossy-orfeum működött, a Nagymező-utcában, a Hajós-utcai híres Prugmayer mulató (az Opera művészbejárájával szemben) átalakult Herzmann-mulatóvá. A Folies Caprice akkoriban nyitotta meg kapuit a Rostély-utcában (ma Kammermayer-utca), azonkívül nagy sikere volt az Oroszi-mulató műsorának. Kilenc dalcsarnok volt. Közöttük a leghíresebb a Király-utcai „Blaue Katz“. A kiállítás esztendejében három műszinkör volt. Esténként huszonhét tánchelyiségben ropták a polkát, valcert,

francia négyest, pas de quatres-t és a pas de patineurs-t. A legelegánsabb tánchely a „Párisi-mulató“ volt, kevésbé elegáns a Nagyuvaros-utcai Kisvigadó és ekkor érte utolsó felvirágzását a röviddel később megszűnt Akácfa-utcai „Buzelka“-táncsterem. A Városligetben két cirkusz működött. A Wulf-cirkusz, a mai Beketow elődje és a Barokaldi, amely az akkori vurstli közepén állott. Az Aréna-uton majomcirkusz szórakoztatta az ifjúságot.

KONJUNKTURA...

A millenáris esztendőök fénye, pompája és mulatozása mellett egyéb események is történtek. Főképpen a politikai élet volt mozgalmas. A szociális mozgalmak egyre nagyobb hullámokat vertek. Már a kiállítás előtti hónapokban a gyárak, műhelyek ontották az árucikkeket a piacra, megfeszített erővel dolgoztak és szinte teljesen felszivták a munkanélkülieket.

Nemcsak, hogy munkanélküli nem volt, hanem munkáshiány következett be. A vidékről, sőt külföldről is hozattak munkásokat. A munkáshiány természetesen felfokozta a munkások igényeit. Nap-nap után törtek ki bérmozgalmak, amelyek majdnem mind a munkások győzelmével végződtek, mert a hatalmas forgalomban egy gyár vagy műhely sem tehetette ki magát annak a veszélynek, hogy a munka szüneteljen. Ezek a győzelmes bérmozgalmak természetesen megerősítették a mindjobban fejlődő szociáldemokrata pártot. Ekkor már a politikai világnak számolnia kellett a szocialistákkal is. A függetlenségi párt, amely szintén felhasználta a millenáris esztendőt arra, hogy régi sérelmeire orvoslást találjon, erős fegyvertársat talált a szociáldemokrata pártban.

VÉRES TÜNTETÉS A VÁROSLIGETBEN

Április 26-án, a kiállítás megnyitása előtti napokban, népgyűlés volt, amely véres tüntetéssé fajult. A Városligetbe hívott össze a függetlenségi párt népgyűlést, amelyre a szociáldemokratapárt is kivonultatta a tömegeit. Mintegy 30.000 ember gyűlt össze a Városligetben. Kossuth Ferenc tartott nagy beszédet, amelyben az önálló vámterületek, a Nemzeti Bankot és a kvóta leszállítását követelte. Kossuth után Ugron Gábor, Holló Lajos és Polónyi Géza beszéltek és utána lépett a pódiumra a szociáldemokrata párt vezére, Bokányi és az általános titkos választójogot követelte. Ez volt a szociál-

demokrata párt első nyilvános politikai szereplése. A beszédek elhangzása után a képviselők, szónokok és vezetők eltávoztak, de a tömeg a helyén maradt. Amikor a rendőrök távozásra szólították fel a tömeget, irtózatossá botrány, lárma, tüntetés tört ki. Abcugolták a kormányt, a rendőrséget; csakhamar kövek röpöködtek, mire a rendőrök kardot rántottak és kardlappal verték szét a tüntető tömeget. Igen sokan megsebesültek.

Az április 26-iki tüntetést követő napokon tárgyalást kezdett a kormány a függetlenségi párttal és a szocialistákkal. A tárgyalások mindkét fél megértő magatartása következtében békés megoldást eredményeztek. A kiállítást sem a kormány, sem a függetlenségi párt, sem a szocialisták nem akarták veszélyeztetni és a kiállítás tartamára Treuga Dei-t kötöttek. A szociáldemokrata párt előzékenységében annyira ment, hogy május elsejének megünneplését sem fogszírozta. Lemondották a felvonulást, lemondották az ünnepséget, a gyárakban, műhelyekben mindenütt folyt a munka, hogy a másnapi ünneplés zavartalan legyen.

KONJUNKTURA UTÁN — GAZDASÁGI VÁLSÁG

Október 31-én bezárták a kiállítást. Néhány hét múlva beállott a nagy forgalom reakciója. Az idegenek, külföldiek, vidékiek egyik napról a másikra elmaradtak, megszűnt a forgalom, pangott az ipar és kereskedelem. A kiállítás bezárása után egy hónappal már hatalmas munkanélküli, éhező tömegek voltak a fővárosban. Megszűnt az építkezés, szünetelt az utcarendezés, a szállodák üresen álltak, a boltokba alig tért be vevő, a tőzsdén megszűnt a forgalom, az értékpapírok estek és néhány hónap előtti jólétet általános nagy tömegnyomor váltotta fel. Évekig tartott a nagy pangás. Kisebb mértékben ugyanolyan gazdasági válság és katasztrófa következett be, mint a mai. Hatalmas cégek, óriási vállalatok jutottak csődbe. Igen sok kereskedő, iparos és bankár lett öngyilkos az összeomlás előtt.

Rudnay főkapitány decemberben előterjesztést tett a kormánynak, hogy kötelezzék a gyárakat és vállalatokat arra, hogy a munkát arányosan osszák be és egész éven át szünetelés nélkül dolgoztassanak. A kormány érintkezésbe is lépett néhány nagy vállalattal, azonban nem tudott eredményt elérni, mert a gyárak arra a veszedelemre hivatkoztak, hogy a rossz üzletmenet miatt kénytelenek lesznek a termelést beszüntetni.

(Vasárnap folytatjuk.)